

4. Mykhalchuk R. Holocaust oral history sources in the educational and scientific discourse (based on the sources of the Shoah Foundation of the University of Southern California and Yahad-In Unum in France). *International multidisciplinary scientific and practical Internet conference «Innovative projects and paradigms of international education»*. Georgia, Tbilisi, Ukraine, Kyiv, February 28 – March 1, 2023. P. 118–121.

5. Mykhalchuk R. Open Forum in the Dedicated Issue of East European Holocaust Studies on Oral History and the Holocaust. *Journal Eastern European Holocaust Studies*. Issue 1 (3), 2024. Published online by De Gruyter Oldenbourg April 10, 2024. URL: https://www.degruyter.com/document/doi/10.1515/eehs-2024-0012/html?fbclid=IwAR0uVYHXCDf0L5Uymin8E5IFdWssMBNmcAYmRSdFz7qCJp1IePLYM1abCIc_aem_Afbt0TmwLizy4rwOeJgV9KeXl-R4_4U6BTaVF3KAUpS3puiLD6-Qo6B-kWrTJkEWMz0kudcRPxb0p3QnHO50jlnP

Морошан Наталя Володимирівна,

кандидат історичних наук,

*доцент кафедри історії та методики її навчання Ізмаїльського
державного гуманітарного університету, м. Ізмаїл*

НЕМАТЕРІАЛЬНА КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА ПІВДЕННОЇ УКРАЇНИ У ВИМІРІ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ

У сучасному українському суспільстві, особливо в умовах війни, що супроводжується кризами ідентичності та посиленням потреби в культурній саморефлексії, питання збереження і осмислення нематеріальної культурної спадщини набуває особливої актуальності. Південна Україна, як регіон зі складною історичною долею, багатокультурним складом населення та численними хвилями міграцій, є унікальним простором для дослідження формування історичної пам'яті через обрядовість, усні традиції, ремесла, пісенну

творчість і локальні наративи. Саме нематеріальна спадщина формує основи ідентичності місцевих громад, закладає уявлення про минуле, яке передається не лише через офіційні історичні наративи, а й через повсякденні практики, свята, звичаї, сімейні й релігійні обряди.

Нематеріальна культурна спадщина включає звичаї, форми вираження, знання, навички, пов'язані з традиційною культурою, які передаються з покоління в покоління. На Півдні України вона репрезентує багатий пласт культурного взаємопроникнення українців, болгар, гагаузів, молдован, албанців, німців та інших етносів. Ця спадщина відображає не лише етнокультурну специфіку, а й досвід життя в поліетнічному середовищі, де ритуали, пісні, танці, кухонна культура, традиційні свята стають простором міжкультурного діалогу й пам'яті [3, с. 18-20].

Водночас, через процеси глобалізації, урбанізації та соціально-економічні трансформації ХХ – ХХІ ст., багато елементів нематеріальної культурної спадщини опинилися під загрозою забуття або втрати автентичного змісту. Існує ризик редукції глибоких культурних практик до фольклорних постановок, відірваних від локального контексту. Окрім цього, тривалий час офіційна історична наука зосереджувалась переважно на письмових джерелах, ігноруючи потенціал усної історії, обрядових форм та елементів щоденного життя як джерел знань про минуле.

Важливо також враховувати, що нематеріальна культурна спадщина відіграє важливу роль у формуванні історичної пам'яті не лише як збережений архаїчний пласт, але як живий процес – адаптивний, змінний, що реагує на виклики часу. У контексті війни та переосмислення української ідентичності, саме звернення до локальних традицій, практик взаємодії громад, традицій родинної пам'яті і свят дозволяє актуалізувати відчуття культурної тяглості та єдності [1, с. 75].

Наведемо приклад з Півдня України. У селах Одеської області (наприклад, в Бессарабському регіоні) досі зберігаються окремі весільні та хрестильні обряди, в яких виразно простежується синтез християнських і дохристиянських елементів. Так, у болгар та

молдован зберігається звичай «вести молоду в батьківську хату» після весілля. Він є символом підтримки родинного зв'язку навіть після шлюбу. У молдовських селах поширений обряд «колачів» як ритуального хліба в поминальній та весільній обрядовості. Болгарські «нестинарські» танці на святах, хоч і частково втратили первісне ритуальне значення, однак зберігаються як символ культурної спадкоємності. Усні розповіді старожилів про переселення, колективізацію, збереження мови та обрядів утисками радянської влади є важливою частиною історичної пам'яті, що не зафіксована в офіційних джерелах, але активно живе в локальній традиції [2, 4].

Таким чином, нематеріальна культурна спадщина Південної України є важливим ресурсом для відновлення, поглиблення й збагачення історичної пам'яті. Вона репрезентує не лише культурне розмаїття, а й здатність громад зберігати свою ідентичність у складних історичних умовах. Для сучасної науки й освіти важливо не просто фіксувати окремі елементи нематеріальної культурної спадщини, а розглядати їх як частину живої історії, що має потужний потенціал для формування громадянської свідомості, національної єдності та міжпоколінного діалогу. У цьому контексті особливе значення мають краєзнавчі дослідження, етнографічні практики в освіті, усноїсторичні проекти та міждисциплінарні підходи, які поєднують історію, культурологію, антропологію та педагогіку.

Література

1. Борисенко В., Борисенко М. Нематеріальна культурна спадщина українців (регіональний аналіз прояву). *Український географічний журнал*. 2022, 2 (118). С. 73-81.
2. Волканова Олександра Федорівна, 1942 р.н., с. Острівне, Ізмаїльський район, Одеська область.
3. Литовченко В., Демян В. Нематеріальна культурна спадщина як найголовніший інструмент збереження української нації. К., 2023. 180 с.
4. Топаля Марія Степанівна, 1942 р.н., с. Комишівка, Ізмаїльський район, Одеська область.